

Synodální církev: deset kamínek aneb kde nás bota tlačí

Cesare Baldi

Zatímco synoda vyvolala velké duchovní vzepětí, přechod ke skutečným reformám naráží na překážky v kanonickém právu. Od soustředění moci po omezení ukládaná laikům identifikuje autor tohoto článku deset „kamínek“, jež brání církvi, aby se stala vpravdě synodální. Má-li se obrácení proměnit ve skutečnou vnitřní proměnu církve, bude třeba odvahy k zásahu do samého institucionálního rámce církve.

Přibývá hlasů, které nás ujišťují, že synodální cesta je proces, který se nezastaví.[1] Avšak v mnoha diecézích je synoda prožívána pouze jako určitá etapa, mající svůj počátek a konec. „Postsynodální“ období – jak je zamýšlel papež František –, jež by nás soudě podle jeho dopisu adresovaného kardinálu Mariu Grechovi krátce před smrtí[2] o loňských Velikonocích mělo dovést k církevnímu shromáždění v říjnu roku 2028, je spíše vnímáno jako epilog, dovršení této etapy. Na jedné straně je nepopiratelné, že na rovině „afektivní“ vzbudil synodální proces mnoho nadějí, otevřel mnoho pastoračních perspektiv a podnítil mnoho změn ve prospěch komunitního života církve. Na druhé straně však zůstává dosud nejasné, jak se vše bude vyvíjet v praxi. „Proměna a reforma nejsou synonyma,“ připomíná na konci nedávno publikovaného článku François Odinet, který je zastáncem myšlenky, že synodální proces nás má něčemu naučit, zároveň však uzavírá: „Jak katolíci vezmou vážně systémový rozměr synodality, jak pochopí, že reforma podmiňuje poslání církve v tomto světě? Tato otázka zůstává dosud otevřená.“[3] Aby se totiž přešlo od proměny k reformě, bude třeba učinit rozhodnutí organizačního rázu; synodalita se totiž nemůže redukovat na pouhou formalitu, na osvojení určitého stylu či metody, která by spočívala v naslouchání všem, aniž by se cokoli opravdu změnilo. Závěrečný dokument to říká jasně: „Bez konkrétních změn uskutečněných v blízké době nebude vize synodální církve věrohodná“ (čl. 94). A zde se rovněž konstatuje: „Místním církvím přísluší nalézat vhodné formy, jak tyto změny uskutečnit.“ Toto tvrzení však s sebou nese určitá rizika, protože na jedné straně předpokládá existenci vůle změny zavést a na straně druhé předpokládá neexistenci strukturálních překážek. Má-li se přejít od roviny afektivní k rovině efektivní, je nejprve třeba identifikovat překážky, které mohou bránit ve směřování k synodálnější církvi: jde o systémové překážky a úskalí započatého procesu.

Když kardinál Roger Etchegaray, bývalý předseda Papežské rady *Iustitia et pax*, připomínal genocidu ve Rwandě v roce 1994, kladl si otázku, co ještě může znamenat misie, když se navzájem vraždí sami křesťané. René Poujol o tom podává svědectví ve své knize *Le synode, c'est maintenant* („Synoda je teď. Odkaz papeže Františka“, Salvator, 2025, s. 24). Problém spočívá v tom, že nedostatek vzájemné soudržnosti nepostihuje pouze křesťany „mladých církví“ afrického kontinentu, ale i všechny ostatní křesťany po celém světě: jak dlouho jsme se na starém kontinentu navzájem vraždili ve jménu křesťanského náboženství? Po kolik desetiletí horliví křesťané v Severní Americe pošlapávali práva svých bratří na Jihu tím, že jim vnucovali diktatury vyznačující se nevídanou krutostí? A ještě dnes se před našima očima křesťanství bratři navzájem vraždí na ukrajinské půdě. Vidíme také státníky, kteří se sice označují za křesťany, leč pošlapávají mezinárodní právo bombardováním civilního obyvatelstva na „nepřátelském území“ nebo jednoduše pošlapávají lidská práva svých odpůrců na svém vlastním území: nenastal právě nyní čas lépe vymezit, v čem vlastně spočívá poslání církve tvář v tvář tomuto trpícímu lidstvu? A dokážeme tedy vytvářet konkrétní předpoklady pro činnost synodální církve, abychom mohli společně postupovat jako bratři a sestry?

Poukážu nyní na deset překážek, které nacházím v Kodexu kanonického práva (*Codex iuris canonici*, CIC), deset kánonů, jež považuji za „kameny úrazu“, tedy za překážky při budování synodální církve. Jsem si dobře vědom toho, že každý z těchto deseti bodů by mohl být předmětem podrobnějšího, důkladněji odůvodněného rozboru, zde je však raději představím souhrnně, přičemž podrobnější vysvětlení naleznou čtenáři v mých dřívějších publikacích.[4] Následující návrhy – a to chci vyzdvihnout – jsou návrhy pastýře, který je ve své činnosti povolán uplatňovat právo a usilovat o soulad mezi pastoračním působením a platným kodexem.

Tento článek tedy není kanonickoprávní studií, nýbrž pastoračním návrhem na revizi některých kánonů (nebo pouze některých jejich odstavců), které, jak se zdá, představují překážku při uskutečňování opravdu synodální církve. Řada otázek, jež zde formuluji, byla nastolena v synodálních diskusích a připomenuta i v závěrečném dokumentu; nic však nenasvědčuje tomu, že by se měly v blízké budoucnosti projednávat a že by Kodex měl být změněn v naznačeném směru. Případná revize Kodexu kanonického práva, jež by byla logickým důsledkem „strukturální reformy“, kterou předpokládá závěrečný dokument (č. 28), by nepochybně mohla odstranit překážky na této cestě; než se však o celé problematice bude diskutovat širě, chtěl bych tyto překážky alespoň pojmenovat a upozornit na ně. V témže dokumentu ostatně stojí, že synodální proces předpokládá dva vzájemně se doplňující procesy: „duchovní obnovu“ a „strukturální reformu“, které by měly vést k tomu, aby „církve více uskutečňovala své participativní a misijní poslání“. Jde tedy nakonec o poměrně jasné doporučení, které však stále může zůstat jen mrtvou literou. A jelikož obtíže spojené s duchovní proměnou se dají odstranit snáze než ty, které se týkají strukturální reformy – obtíže duchovní proměny jsou totiž omezené horizontem jednoho lidského života, zatímco obtíže strukturální přetrvávají v našich institucích –, navrhuji zde tyto „kameny úrazu“ identifikovat jako určité kamínky v botě, jako místa, kde nás bota tlačí, abychom je mohli společně rozpoznat, odstranit a tak urovnat cestu skutečné synodalitě. Jsem přesvědčen, že chceme-li uskutečnit synodální společenství jakožto znamení a nástroj, který nám pomůže uskutečňovat spojení s Bohem a budovat jednotu celého lidstva (srov. *Lumen gentium*, §1), musí se reforma církve dotknout alespoň těchto deseti aspektů, které zde nejprve vyjmenuji a poté se je pokusím rozebrat:

- klerikalismus v jeho právním základu spíše než jako vnitřní postoj[5]
- podřízené postavení laiků
- výlučně mužský ráz svátostného úřadu
- „svrchovaná“ moc biskupů
- anonymita farního společenství
- pyramidální struktura rozhodování v církvi
- pouze poradní hlas orgánů pastorační spoluúčasti
- možnost slavit liturgii bez účasti věřících
- nejednoznačné užívání pojmu „poddaní“ v Kodexu kanonického práva, a konečně
- absence služby lásky, charitativní služby, jako základní církevní funkce v témže Kodexu.

Právní základ klerikalismu

„Moc řízení, kterou má církev z božského ustanovení a která se také nazývá moc jurisdikční, jsou způsobilé mít podle ustanovení práva osoby, které přijaly svátost svěcení.“⁴ Tak zní §1 kánonu 129 Kodexu kanonického práva. Jde o skutečný základ klerikalismu, protože jeho doslovný výklad ospravedlňuje jakoukoli formu nadřazenosti kněžstva nad laiky i řeholníky. Toto zákonné ustanovení působí uvnitř téhož Božího lidu roz-

dělení: odděluje ty, kdo jsou způsobilí vykonávat moc, a ty, kdo takoví nejsou; tím vytváří privilegovanou kastu oddělenou od ostatních. Takové ustanovení nemá žádný evangelní základ a mělo by být z kanonického práva prostě a jednoduše odstraněno, chceme-li budovat synodální církev bratří a sester majících stejnou důstojnost Božích dětí.

„Jurisdikční moc“, o které tento kánon tvrdí, že je v církvi „z božského ustanovení“, není totéž, co „moc svěce-

ní“ (potestas ordinis), přisuzovaná ordinovaným služebníkům: toto spojení je výsledkem svévolného rozhodnutí zákonodárce, který tím vylučuje značnou část Božího lidu z podílu na řízení církve a vykonávání moci v církvi. Toto vyloučení tedy zůstává neodůvodněné. Nic nebrání tomu, aby tuto moc obdržel kterýkoli člen církevního společenství a vykonával ji na základě křtu, biřmování a eucharistického společenství, které přijal a které jej činí způsobilým podílet se na životě Božího lidu ve všech jeho potřebách, včetně jeho řízení a správy: Kristovo tělo, které věřící sdílí se svými bratry a sestrami, mu tuto způsobilost dává právě na základě eucharistického tajemství. Zachování tohoto kánonu v jeho současném znění představuje závažnou překážku opravdového uskutečňování synodální církve, protože Boží lid nerozvíjí v jednotě, nýbrž jej rozděluje.

Podřízené postavení laiků

„Při výkonu této moci mohou podle ustanovení práva spolupracovat věřící laici“ (kán. 129 §2). Nejde o „opravu“ prvního odstavce, která by měla omezit moc kléru, nýbrž pouze o jeho důsledek, jenž ospravedlňuje oddělení těch, kdo jsou způsobilí k výkonu moci, od těch, kdo k němu způsobilí nejsou. Tím, že se laickým věřícím připouští spolupráce na řídicí moci vymezené v §1, ustanovuje se podřízené postavení laiků vůči kněžstvu, protože laici mohou pouze spolupracovat; služební charakter církve se tak vposledku redukuje na to, že laici jsou pouze přibírání ke službě svými kněžskými představiteli. V církvi synodální je naopak celé společenství povoláno →

Cesare Baldi

Laici mohou pouze spolupracovat. Služební charakter církve se tak vposledku redukuje na to, že laici jsou pouze přibírání ke službě svými kněžskými představiteli.

→ rozpoznávat charismata svých členů, aby jim svěřovalo vhodné služby, a tento proces nemůže být omezený na výkon moci jen toho příslušníka církve, který je pro službu ordinován. Je ostatně třeba dodat, že spolupráce, o níž tento kánon hovoří, není nikterak blíže určena, a přitom by měla být spojena s ministeriálním, tedy služebným charakterem veškeré moci v církvi. V tomto ohledu měl Ježíš jasno: „Králové panují nad národy a ti, kdo jsou u moci, si dávají říkat dobrodinci. Mezi vámi tomu tak nebude. Ale kdo je mezi vámi největší, ať je jako poslední, a kdo je v čele, ať je jako ten, který slouží.“ (Lk 22,25–26) Jelikož řídicí služba není určena k panování a nevyplývá přímo ze svěcení (viz předchozí oddíl), je podřízené postavení laiků neodůvodněné.

Výlučně mužský charakter svátostné služby

„Svátost svěcení platně přijímá pouze pokřtěný muž.“ Tento kánon 1024, skutečný kámen úrazu pro opravdové sjednocení Božího lidu, se stal paradigmatem nikoli věrnosti počátkům církve, nýbrž anachronické tíže institucionálního dědictví. Dvanáct apoštolů byli muži, nic však nebrání tomu, aby jejich nástupkyněmi byly také ženy; ostatně mezi dvaasedmdesáti učedníky vyslanými Ježíšem na misii (srov. Lk 10,1–20) byly velmi pravděpodobně i ženy, protože mezi Ježíšovými učedníky jich bylo – navzdory tehdejšímu zvyklostem – mnoho (srov. Mk 15,41 a Lk 8,3). Tento kánon staví mezi učedníky a učednice přehradu, založenou spíše na kulturních představách typických pro určitou dobu než na evangeliálním příkazu.

Odstranit toto omezení znamená zbořit zeď, která věřící rozděljuje, a přitom by stačilo změnit jediné slůvko: místo „muž“ (*vir* v latinském textu) by bylo možné jednoduše napsat „věřící“ (*christifidelis*) a kánon by si uchoval celý svůj smysl. Ve skutečnosti by se dalo diskutovat i o tom, zda Kodex stanoví křest jako jedinou předběžnou podmínku pro přijetí svěcení; možná by bylo vhodné požadovat všechny tři iniciační svátosti, a zvláště eucharistii: má-li být někdo vysvěcen ke službě církvi, svátosti jednoty, musí nejprve sloužit společenství. Nicméně následující kánony podrobně vymezují všechny požadavky kladené na kandidáty svěcení, takže je možné omezit se na křest jako základní podmínku.

Opravdu zásadní otázkou, kterou nelze pominout, je však příslušnost ke společenství, nikoli pohlaví ani první požadovaná svátost. Tím, že tento kánon vylučuje početnou část církve ze svěcení, rozděljuje jediný Boží lid, místo aby jej sjednocoval a shromažďoval; je tedy v rozporu se synodální cestou.

„Svrchovaná“ moc biskupů

„Diecéznímu biskupovi přísluší v jemu svěřené diecézi veškerá řádná, vlastní a bezprostřední moc, kterou vyžaduje výkon jeho pastýřského úřadu.“ Tak zní §1 kánonu 381, který zakládá „svrchovanost“ biskupa v jeho diecézi. Společenství předpokládané synodalitou vyžaduje takovou úroveň bratrského a sesterského

vztahu, které je tento kánon na překážku: není možné být současně něčím bratrem a zároveň synem. Tento kánon však přisuzuje biskupovi skutečnou otcovskou funkci, odlišnou od role bratra v Kristu: biskup soustřeďuje veškerou moc zákonodárnou, výkonnou i soudní („Diecéznímu biskupovi přísluší vedení jemu svěřené diecéze mocí zákonodárnou, výkonnou a soudní, podle norem práva“, kán. 391 §1) a jedině on zastupuje svou diecézi („Ve všech právních záležitostech diecéze jedná biskup jejím

Cesare Baldi

Možnost zmírnit model církevní správy tím, že se ustaví orgány pastorační spoluúčasti (biskupská rada, kněžská rada, pastorační rada), může znamenat pouze dílčí nápravné opatření, neboť tyto orgány mají jen poradní úlohu.

jménem“, kán. 393). Systém správy a řízení církve zavedený tímto kánonem odpovídá modelu absolutní monarchie. Nepředpokládá se tu žádná forma participativního výkonu moci, přestože právě taková forma by byla mnohem více v souladu se synodálním pojetím řízení církve: účinný a participativní systém kontroly by umožnil uplatňovat princip subsidiarity, vlastní sociální nauce církve.

Jakákoli možnost zmírnit tento model církevní správy tím, že se ustaví orgány pastorační spoluúčasti (biskupská rada, kněžská rada, pastorační rada), může znamenat pouze dílčí nápravné opatření, neboť tyto orgány mají jen poradní úlohu a jsou pouze výrazem vůle biskupa samého (ledaže by on rozhodl jinak). Chceme-li budovat synodální církev, je třeba změnit správu místní církve a přejít na správu participativní, a to změnou tohoto kánonu i jeho důsledků. Moc biskupa nemůže být „absolutní“, protože v církvi je vše vztaženo k jedinému Mistru (srov. Mt 23,8), jak ještě uvidíme v souvislosti s devátým „kamenem úrazu“. Nejde o zpochybnění autority biskupa, nýbrž o způsob výkonu jeho pravomocí a o nutnost alespoň částečně je delegovat, aby život i správa církve skutečně byly participativnější.

Anonymita farního společenství

„Farnost má zpravidla územní charakter, čili zahrnuje všechny věřící určitého území.“ Tímto kánonem 518 Kodex opravuje a vlastně ruší, to, co se tvrdí v §1 kánonu 515, kde je farnost definována jako „určité společenství věřících“ [„Farnost je určité, natrvalo zřízené společenství věřících v místní církvi, svěřené

pod vedením diecézního biskupa do pastorační péče faráři jako jejímu vlastnímu pastýři“]. Místo aby tuto definici vyjasnil a vyvodil z ní právní důsledky, vrací se Kodex ke kritériu územní jurisdikce, které vnucuje farnosti geografickou podobu a činí věřící automaticky závislé na místě jejich bydliště, podobně jako v běžné státní a obecní správě. Farnímu společenství se tak odnímá možnost ustavit se jako pastorační subjekt s vlastními zástupci a orgány participace a pastorační správy.

Zůstává mu pouze identita anonymního a proměnlivého nedělního shromáždění na administrativně vymezeném území. Je však zřejmé, že v dnešní kultuře mobility už nelze bydliště považovat za jediné kritérium církevní příslušnosti, jako to bylo kdysi v prostředí venkovské společnosti.

Je třeba stanovit kritérium založené na svobodně utvářených lidských vztazích a vztazích blízkosti, které umožňují vznik skutečných základních buněk církevního života. Má-li být budována synodální církev, musí být farnost právně zajištěna ve své identitě „společenství věřících“, případně společenství více komunit, nikoli pouze jako územní celek. Skutečným cílem a výzvou je vytvářet a upevňovat síť bratrských mezilidských vztahů, které konkretizují to, čemu říkáme „společenství“. A chceme-li rozvíjet vazby sounáležitosti, je třeba přiznat „společenství věřících“ právní subjektivitu a poskytnout mu možnost ustanovovat vlastní zástupce. Není-li vytvořen jasný zastupitelský mechanismus, který by společenství přiznával právní subjektivitu, zůstávají věřící anonymní masou, přičemž jedinou právně uznanou osobou zůstává i nadále farář přes veškeré snahy zapojit jednotlivé věřící tak, aby měli podíl na liturgii nebo aby se mohli podílet na činnosti pastorační rady či pastoračního týmu.

Pyramida rozhodování

Ve všech právních věcech jedná farář jménem farnosti, podle ustanovení práva“ (kán. 532 §1). Podobně jako v případě biskupa a jeho diecéze („Ve všech právních záležitostech diecéze jedná biskup jejím jménem“, kán. 393) ustanovuje Kodex kanonem 532 faráře jako jediného zástupce farnosti. Také toto ustanovení, stejně jako předchozí, znehodnocuje definici farnosti jako „společenství věřících“ („Farnost je určité, natrvalo zřízené společenství věřících v místní církvi, svěřené pod vedením diecézního biskupa do pastorační péče faráři jako jejímu vlastnímu pastýři“, kán. 515 §1). Místo aby Kodex přiznal farnosti právní subjektivitu, svěřuje zastupování farního společenství jediné osobě – faráři, a to podle starého hierarchického modelu feudálních společností. Je tu zřejmá absence jakékoli perspektivy

participativního řízení a správy: je zbytečné mluvit o synodalitě, jestliže společenství věřících v „právních záležitostech“ fakticky přestává existovat jako subjekt.

Má-li se synodalita církve stát skutečností, je třeba začít tím, že se konkrétně realizuje komunitní povaha místní církve a právně se uzná participativní způsob jejího řízení a správy. Příkladů z občanské společnosti je dostatek: kolik společnos-

tí či sdružení je řízeno správní radou a zastupováno předsedou, kterého volí členové příslušné společnosti či sdružení! Demokratizace rozhodovacího procesu nebrání výkonu autority faráře (nebo biskupa), nýbrž ji naopak přesněji vymezuje v její služebné funkci, v níž je farář garantem věrnosti evangelia a církevní tradici, na kterou má upomínat svými pokyny a případným právem veta, aniž by přitom soustřeďoval do svých rukou veškerou moc a veš-

keré zastupování daného společenství. Právě na této úrovni se rozlišuje mezi společností (s hierarchickou pyramidální správou) a společenstvím (se synodálně participativním způsobem správy). Pokud tento „kámen úrazu“ nebude odstraněn, je celý synodální proces odsouzen k nezdaru.

Pouze poradní hlas

„Pastorační rada má pouze poradní hlas a řídí se normami stanovenými diecézním biskupem.“ Tak zní §2 kánonu 536, který redukuje úlohu pastorační rady na pouhý poradní hlas. Zatímco na správní úrovni je farář povinen ustavit ekonomickou radu („V každé farnosti je ekonomická rada, která se řídí obecným právem a normami stanovenými diecézním biskupem a v níž věřící, zvolení podle týchž norem, pomáhají faráři ve správě majetku farnosti, při zachování ustanovení kán. 532“, kán. 537), která je řízena kanonickým právem a diecézními normami, na úrovni pastorační není dokonce ani povinen zřídit radu, ledaže to za vhodné uzná biskup. Tento nedostatek důslednosti ve vztahu k „pastoračním záležitostem“ ve srovnání s „záležitostmi hospodářskými“ není dobrým znamením toho, jakou váhu kanonické právo přikládá pastoraci. Kodex ostatně připomíná, že jak na hospodářské, tak na pastorační úrovni se tak děje „při zachování ustanovení kán. 532“, jak jsme právě uvedli, tj. že jediným zástupcem farnosti je farář. Poradní hlas tak oběma radám přisuzuje velmi nejednoznačnou úlohu spočívající v bezvýznamné či pouze nahodilé spolupráci. Jestliže totiž biskup není povinen zřídit diecézní pastorační radu, ledaže tomu radí pastorační okolnosti“ („V každé diecézi, pokud tomu radí pastorační okolnosti, se ustanoví pastorační rada, →

Cesare Baldi

Jediným zástupcem farnosti je farář. Poradní hlas tak oběma radám, pastorační i ekonomické, přisuzuje velmi nejednoznačnou úlohu spočívající v bezvýznamné či pouze nahodilé spolupráci.

→ které přísluší zkoumat pod vedením biskupa vše, co se vztahuje k pastorační činnosti v diecézi, toto také projednávat a předkládat o tom praktické závěry“ (kán. 511), tím spíše není farář povinen ustanovit radu ani přihlížet k jejím návrhům: poradní hlas každopádně neumožňuje spolurozhodování. Není tedy možné rozvíjet synodální přístup, nebude-li změněna tato perspektiva jednostranného klerikálního rozhodování v církevních záležitostech.

Liturgie bez věřících?

„Liturgické úkony ze své povahy vyžadují společné slavení, a proto, kde je to možné, se mají konat s hojnou a činnou účastí věřících.“ Spojení „kde je to možné“ (v latinském originále: *quantum fieri potest* [je-li to možné] nebo *ubi id fieri potest* [kde je to možné]) zásadně oslabuje, ba znehodnocuje celou formulaci. Poté, co Kodex jasně prohlašuje, že „liturgické úkony nejsou úkony soukromými“ (kán. 837 §1) a že je slaví „svatý lid sjednocený a organizovaný pod vedením biskupů“, a poté, co tvrdí, že tyto úkony „náleží celému tělu církve“, a dokonce „se [...] jeho jednotlivých členů týkají různým způsobem podle rozdílnosti podle různých stavů, úkolů a způsobů účasti“, je vše oslabeno formulací „kde je to možné“, která ruší závaznost ostatního textu: znovu se zde stanoví důležitý princip, ale současně je zbaven své závazné povahy tím, že je ponechán pouze jako možnost a tak oslaben.

Je-li liturgie úkonem celého Božího lidu, nemohou být přítomnost a účast věřících ponechány jako pouhá možnost. Eucharistické slavení je službou církevnímu společenství, nikoli výlučnou pravomocí těch, kdo mu mohou předsedat sami. V individualizované liturgii se komunitní charakter vyprazdňuje a pozbývá svého skutečného významu: „liturgie se vyjadřuje v první osobě množného čísla a všechno, co vychází z já, je od ďábla“, jak řekl papež František při návštěvě Papežského atenea [univerzity] sv. Anselma v Římě 14. února 2022. Jak lze propagovat a podporovat synodální církev, která připouští individuální liturgické slavení?

Území a „poddaní“

„Diecézní biskup může dispensovat věřící, kdykoliv to uzná za vhodné pro jejich duchovní prospěch, a to od kázeňských zákonů, jak obecných, tak partikulárních, stanovených nejvyšší církevní autoritou pro jeho území nebo pro jeho poddané“ (kán. 87 §1). Užívání pojmu „poddaný“ v tomto kánonu (ale také v kánonu 91, 136, 618, 630, 862, 885 atd.) je příznačné pro feudální spíše než synodální pojetí církve. Poddaní jsou ztotožňováni s územím,

a stávají se tak členy církevního společenství nikoli na základě vlastní volby, nýbrž jen na základě místa bydliště. Ostatně tam, kde se mluví o „poddaných“, se nutně předpokládá existence „pánů“: jak lze potom tvrdit, že v témže Božím lidu „je mezi všemi opravdová rovnost v důstojnosti a činnosti...“, jak se říká v čl.

Cesare Baldi

Jsme-li si všichni rovni,
jsme všichni bratři, jak říká
Ježíš (Mt 23,8), proč tedy
Kodex předpokládá
v církevní struktuře
existenci poddaných?

32 věroučné konstituce o církvi *Lumen gentium*? Kde se tato rovnost projevuje? Jsme-li si všichni rovni, jsme všichni bratři, jak říká Ježíš (Mt 23,8), proč tedy Kodex předpokládá v církevní struktuře existenci poddaných? Jestliže jen jeden je náš Mistr (Mt 23,8), jak lze pak chápat církevní strukturu takto výrazně hierarchicky rozvrstvenou? Má-li synodální cesta pokračovat, je třeba přeformulovat tento i všechny ostatní kánony, které

předpokládají církev chápanou jako společnost rozdělenou na pány a poddané namísto společenství bratří a sester uznávajících jediného Otce, „toho, který je v nebesích“ (Mt 23,9).

Pohřešovaná služba lásky

„Biskupové jsou z božského ustanovení nástupci apoštolů skrze Ducha svatého, který jim byl dán, jsou v církvi pastýři, a jako takoví jsou učitelé víry, kněží posvátné bohoslužby a služebníci řízení církve.“ Tak zní text §1 kánonu 375, který je na počátky hlavy II. s názvem *Biskupové*. Tři funkce, jež jim tento kánon přisuzuje, jsou katecheze (nauka), liturgie (kult) a církevní moc (správa). Pokud jde o funkci moci, připomíná *Lumen gentium* v čl. 27, že „biskup má mít před očima příklad Dobrého pastýře, který přišel, ne aby si nechal sloužit, nýbrž aby sloužil [...] a aby dal svůj život za ovce“, a nabádá: „proto v modlitbách, kázáních a při všech skutcích lásky ať se stará jak o ně, tak i o ty, kteří ještě nepatří do jednoho stáde, které však má považovat za svěřené v Pánu“. Tento důraz na skutky lásky však jako by se z Kodexu vytratil ve prospěch samotné funkce výkonu moci, řízení a správy. Ačkoli je služba lásky – *diakonia*, charitativní činnost – jedním ze tří základních poslání církve vedle katecheze (hlásání Božího slova – *kérygma*) a slavení svátostí (liturgie – *leiturgia*), [6] neobjevuje se služba lásky mezi požadavky kladenými na kandidáty biskupského úřadu (srov. kán. 378 §1: „K tomu, aby byl někdo vhodný stát se biskupem, vyžaduje se, aby vynikal pevnou vírou, dobrými mravy, zbožností, horlivostí o duše, moudrostí, obezřetností a lidskými ctnostmi, aby měl ostatní vloh, které ho činí vhodným k zastávání úřadu, o nějž se jedná“). Zatímco Kodex věnuje ostatním dvěma funkcím svou třetí a čtvrtou knihu, služba lásky jako by se pohřešovala – v Kodexu není žádná kniha, která by byla této funkci věnována. [7]

Na tento nedostatek upozornil papež Benedikt XVI.: „Kodex kanonického práva v jednotlivých kánonech o biskupském

úřadu se výslovně nezabývá charitativní činností jako specifickou oblastí biskupské činnosti.“[8] Lze se podívat nad tím, že základní zákon, páteř křesťanského života, je v Kodexu i ve službě pastýřů rozpracován tak málo. Jak je možné budovat zvláště synodální církev bez přiměřeného vymezení služby lásky ve všech jejích důsledcích, zvláště ve vztahu k funkci výkonu moci?

Toto je tedy deset „kamenů úrazu“, které bych rád předložil synodálnímu debatám a rozlišování, ale především bych byl rád, kdyby byly v Kodexu změněny nebo přeformulovány, protože odhalují předkoncilní dědictví pojetí církve jako „dokonalé společnosti“, nikoli jako synodálního společenství. Ve svém současném znění jsou stále výrazem hierarchicky založené církevní logiky zděděné z feudální struktury a pojetí společnosti. Poslední synoda nás vyzývá k přechodu od vize církve jakožto hierarchicky uspořádané společnosti k pojetí mnohem participativnějšímu a komunitnějšímu. Tato změna však nebude možná, nepodaří-li se přehodnotit právní systém a strukturu církve, v níž je společenství čímsi dosud neznámým, něčím, co je třeba objevit, a kde služba lásky, jež tvoří její základ, není dokonce ani zmíněna. Je to delikátní situace: potřebujeme jasné signály celkové soudržnosti a pevné vůle postupovat vpřed a rozvíjet proces zahájený synodou. Deset postsynodálních komisí, které měly podle plánu předložit své zprávy do konce června 2025, však má – jak oznámil generální sekretariát synody – zpoždění v důsledku smrti papeže Františka.[9] Komise požádaly o dalších šest měsíců. Než tedy budou k dispozici výsledky jejich důležité práce, na něž se čeká, dovoluji si nabídnout předloženou úvahu, která si nečiní nárok na to, že by snad předkládala řešení, nýbrž chce pouze upozornit na nutnost zefektivnit synodální proces prostřednictvím strukturálních reforem zasahujících do právního rámce církve. Stručně řečeno, chceme-li přejít od obrácení k reformě, bude dříve či později nutné zaměřit se na změnu institucionální struktury i legislativního aparátu, který ji vymezuje, tedy samotného Kodexu kanonického práva. Otázky, jež v tomto článku vznáším, považuji za důležité; opakuji však, že jsou to

pouze jakési nástiný naznačující celkovou perspektivu. Debata by se jistě mohla – a měla – dále prohlubovat.

Cesare Baldi je ředitelem Pastoračního institutu pro náboženská studia (Institut pastoral d'études religieuses, IPER) při Katolické univerzitě v Lyonu (l'Université catholique de Lyon, UCLy). Jako misionář působil v Čadu, na Pobřeží slonoviny a v Alžírsku. Vyučoval na Papežské gregoriánské univerzitě v Římě a na Katolické univerzitě západní Afriky v Abidžanu. Z revue Etudes č. 4335 (březen 2026) přeložil Vladimír Petkevič.

LITERATURA A POZNÁMKY:

- * V textu je použit pracovní český překlad (<https://lcbk.cirkev.cz/kodex>) Kodexu kanonického práva z roku 1983. Z latiny původně přeložil prof. JUDr. ThDr. Miroslav Zedníček. Lektoroval mons. ThDr. Antonín Liška, biskup českobudějovický.
- [1] Viz například tyto příspěvky: Christoph Theobald, *Un nouveau concile qui ne dit pas son nom?* [Nový koncil, který se tak nenazývá?], *Salvator*, 2024; René Poujol, *Le synode, c'est maintenant. L'héritage du pape François* [Synoda je teď. Odkaz papeže Františka], *Salvator*, 2025; François Odinet, « Le synode „pour une église synodale“ : relecture d'un apprentissage » [Synoda „Za synodální církev“: reflexe nabyté zkušenosti], in: *Nouvelle revue théologique* (NRT), *Etudes*, č. 147, 2025, s. 386–400; Nathalie Becquart, « La synodalité, un chemin de conversion communautaire » [Synodalita – cesta ke společnému obrácení], in *Christus*, no. 270, avril 2021, s. 79–86.
 - [2] Srov. Mario Grech: „Tisková zpráva Generálního sekretariátu synody a průvodní dopis k její realizační fázi“, 15. března 2025 (dostupné na <https://press.vatican.va>).
 - [3] Fr. Odinet, *op. cit.*, s. 399.
 - [4] Viz zejména mou poslední studii o pastorační činnosti *Il popolo è la Chiesa. La comunità: soggetto pastorale delle funzioni regale, sacerdotale e profetica* [Církev je lid. Společenství jako pastorační subjekt královské, kněžské a prorocké funkce], *Paoline Editoriale Libri*, 2024, ale i můj výzkum činnosti misijní: *Riunire i dispersi. Lineamenti di pastorale missionaria* [Shromáždit rozptýlené. Nástin misijní pastorace], *Tab edizioni*, 2021.
 - [5] Papež František charakterizuje klerikalismus v dokumentu *List Božímu lidu*, 20. srpna 2018, jako „nenormální způsob pojmání autority v církvi“ (č. 2).
 - [6] Srov. Benedikt XVI., *Deus caritas est*, č. 25.
 - [7] Třetí kniha je věnována „učitelskému úřadu církve“ (catechezi), čtvrtá kniha „posvěcující službě církve“ (liturgii) a pátá „[časnému] majetku církve“.
 - [8] Benedikt XVI., *Deus caritas est*, č. 32.
 - [9] Viz „Tracce per la Fase attuativa del Sinodo: un testo a servizio dello scambio dei doni tra le Chiese“ [Směrnice pro realizační fázi synody: dokument ve službě vzájemné výměny darů mezi církvemi], 30. června 2025 (sur www.synod.va/it/).

Universum
revue ČESKÉ KŘESŤANSKÉ AKADEMIE
www.krestanskaakademie.cz

Zakoupíte mj. v knihkupectví OLIVA, Praha 1, Husova 8, tel.: 606 657 544, e-mail: knihy-oliva@seznam.cz www.oliva.op.cz

Universum

► vychází 4x ročně ► cena 60 Kč ► roční předplatné 240 Kč ► ukázkové číslo zdarma
Ukázkové číslo či předplatné zajistí: **SEND Předplatné s. r. o.** www.send.cz

► rozhovory
► analýzy
► komentáře